
GENERÁCIÓVÁLTÁS KÜSZÖBÉN: EGY ÖKOFALUBAN FELNŐTT FIATALOK
TAPASZTALATA ÉS JÖVŐKÉPE

Jelige: C0325

Budapest, 2025. 01. 15.

I. Bevezetés

1.1 A téma felfezetése

Kutatásom központi kérdése már több éve foglalkoztat, ugyanis középiskolában a baráti társaságom egy része olyan településről származott, ami egy átlagember szemében akár különös lehet, hiszen az itt élő emberek tudatosan lemondtak 21. század nyújtotta kényelmi lehetőségek egy részéről, illetve a modernitás infrastrukturális lehetőségeiről – nincs bevezetett víz a házakban, nincs szennyvíz-elvezetés, betonozott utak, a fűtést a legtöbb esetben cserépkályhával, kemencével oldják meg. Később számomra kiderült, hogy Magyarországon nemcsak Visnyeszéplakon, a Zselic ezen eldugott kis településében élnek ilyen fenntartható életmódot választó emberek, hanem más helyeken is vannak olyan közösségek, akik a természettel való együttélést választják. De mi is volt az a kérdés, ami a baráti társaságban kialakult beszélgetésekben is többször felmerült, s ami kutatási kérdéssé alakult?

Visnyeszéplak a '90-es évek végére egy elnéptelenedett szőlőhegye volt Visnye településnek Somogy vármegyében. A régi vályogfalú házakban még egy-két helyben született lakos élt, amikor az évtized közepén-végén budapesti értelmiségi fiatal párok érdeklődését keltette fel a hely. Először csak öt pár költözött a településre, később azonban többek is amellettt döntöttek, hogy Visnyeszéplakon telepedjenek le, míg addig nőtt a településen lakók létszáma, hogy ma kb. 120 fő lakik a „faluban”. A baráti társaságba tartozó ismerőseim már Visnyeszéplakon nőttek föl, helyben végezték el az általános iskola nyolc osztályát, ami után nagyobb városokba kerültek középiskolába. Közülük sokan nem első gyerekként, hanem akár negyedik-ötödik gyerekként a családban kerültek városi kollégiumba, hogy tanulmányaikat különböző középfokú oktatásiintézményekben folytassák. Nagyobb testvéreik is hasonló utat jártak be, a kis létszámú falusi iskola után a városba kerültek előbb középiskolába, majd főiskolára, egyetemre stb. Az első generációs gyerekek, akik már a településen nőttek fel, azok közül viszont sokan a tanulmányok befejezése után nem költöztek vissza a településre – habár szüleik ezt egyáltalán nem bánta volna. A fiatalok visszaköltözése és letelepedése részben kulturálisan, részben pedig az utánpótlás szempontjából fontos a település számára, hiszen ők azok, akik a megalkotott közösség etikájába belenőve, azt tovább is vihetnék, illetve ha szüleik belépnek az időskorba, akkor ők tudnának gondoskodni róluk.

1.2 Kutatási kérdés, módszertan

Kutatásom fókuszába azt a kérdést állítottam, hogy a településen felnőtt fiatalok a közösségben maradnának-e vagy nem, illetve a szüleik elveit a közösségi élettel kapcsolatban tovább viszik-e? Mivel Visnyeszéplak egy megalkotott közösség, amit egy generáció (a szülőké) hozott létre az egészséges életmód, hagyományörzés, vallásosság és egyéb, a közösségi identitást meghatározó elvek jegyében, ezért lényeges kérdés, hogy azok a fiatalok, akik ebben nőttek fel, azok hogyan látják a közösségnek a jövőjét és ebben milyen mértékben szeretnék részt venni. S ha nem telepednek/telepednének le Széplakon, akkor ennek mi a gátja? Mind ezek mellett arra is kerestem a választ, hogy ők megvalósíthatónak tartják-e az önfenttarthatóságot, törekednének-e erre a jövőben, amennyiben Széplakon képzelik ezt el, illetve a szülők elképzeléseiből, elveiből mit tartanának meg, mit tartottak meg eddig?

Kutatásom során félig strukturált interjúkat készítettem, hét, nagyrészt a településen felnőtt, vagy a gyerekkorában Széplakra költözött fiatallal, akik 18 és 30 év közöttiek az interjúzás idejében. Interjúalanyaim az interjú készítésekor még nincsenek megállapodott élethelyzetben, így jórészt a jövőbeli terveikről, szándékukról beszélgettünk. Korábban volt többször alkalmam a terepre látogatni falusi mulatságok, táborok alkalmával, így résztvevő megfigyelést is végezhettem a településen.

Jelenlegi terepem tapasztalatait összevetem egy pontban a tavalyi, 2023/24-es tanévben, Németországban végzett kutatásommal. Itt a Baden- Württemberg tartományba, Gomadingen községben található Am Sternberg nevű ökoközösségben végeztem kutatást, melynek fókuszában a közösség stratégiája volt arra tekintve, hogy milyen módon szeretnék a közösséget fenntartani, illetve a közösség értékeit továbbadni.

Ehhez egy rövid bevezetőben bemutatom a szakirodalom alapján, hogy milyen közösségeket nevezünk ökofalunak, majd a vizsgált terepet, illetve a terepre költöző, a közösséget alapítók elképzeléseit is bemutatom az interjúk és a tereptapasztalat adatai alapján. Fontos még megemlítenem, hogy a témában, s így a terepen is kutatott Farkas Judit, akinek *Leválni a köldökzsinórról – ökofalvak Magyarországon* című kötetét vettem kutatásom alapjául. Farkas Judit ebben a kötetében egy történeti, fogalommeghatározási bevezető után a magyarországi ökofalvak jellemzőit veszi sorra, beleértve a táplálkozáshoz, időhöz stb. hozzáállást, illetve az ökofalvakban domináló etikát is.¹ Az ökofalvakban felnőtt fiatalok jövőképét viszont sem ez a

¹ lásd: FARKAS 2017.

kötet, sem pedig más itthoni szakirodalom nem mutatja be, kutatásom újdonságértéke így abból adódik, hogy a témának még nincsen hazai szakirodalma.

1.2 Az ökofalvak kialakulásának történeti háttere, az ökofalu fogalom jelentése

Az ökofalvak kialakulásának történeti hátteréről csak a legszükségesebbeket foglalom össze tanulmányomban, ugyanis magyar nyelvű szakirodalomban Farkas Judit foglalkozott ezzel részletesen a már említett kötetében, illetve külföldön terjedelmes szakirodalma van a témának, például Jonathan Dawson *From Island to Networks* című tanulmányában foglalkozik az ökofalu-mozgalommal globális szinten.² Viszont azért, hogy az olvasó megértse Visnyeszéplak alakulásának hátterét, fontos pár adatot közölnöm.

Az ökofalu mozgalom az 1970-es években indult Nyugat-Európában és az USA-ban, majd a rendszerváltás után a '90-es években Magyarországon is útjának indult a mozgalom. A világszintű szervezet, a Global Ecovillage Network (továbbiakban rövidítve: GEN) 1994-ben alakult, majd öt évvel később, 1999-ben a Magyar Ökológikus Területfejlesztési és Szervezési Szövetség jött létre, ami 2009-ben vette fel a Magyar Élőfalu Hálózat (továbbiakban rövidítve: MÉH) nevet.³ Ezek a hálózatok fogják össze az ökofalvakat, a résztvevő közösségeknek rendszeres találkozókat, továbbképzéseket szervezve, illetve a találkozási alkalmak a tapasztalatcserére is lehetőséget adnak.

Az ökofalvak létrejöttének kapcsán Anitra Nelson így fogalmaz *Small is Necessary* című könyvében:

„The ecovillage movement has been driven by a grassroots urge to address environmental crises across the planet in very immediate, practical and everyday ways.”⁴

Tehát az idézet szerint az ökofalvak alulról szerveződnek és egy olyan, mindennapi alternatívát próbálnak nyújtani – s ezzel együtt példával járni a társadalomban – mely a környezeti problémákra egy lehetséges választ ad. Ugyanakkor az ilyen közösségekben élők életmódja sem tökéletesen fenntartható, a kutatások és szakirodalom alapján el lehet mondani, hogy az ökofalvak nem törekednek minden esetben az önfenntartó életmódra.⁵ Viszont a

² DAWSON 2013: 220 – 223.

³ FARKAS 2017: 8-9.

⁴ ANITRA 2018: 130.

⁵ VAN SCHYNDEL KASPER 2008:13.

természetközelség és a közösség fontos hangsúlyt kap ezekben a közösségekben, emellett, mint Kaspar Schyndel fogalmazza, az ökofalvakat egy bizonyos közösségi etika is meghatározza.⁶ Farkas Judit szerint az ökofalvak

„... a természeti környezetükbe a lehető leghatékonyabban és károsítás nélkül illeszkedő települések.”⁷

Dawson a következőképp jellemzi ezeket a közösségeket egy 2006-os cikkében:

“[p]rivate citizens' initiatives; in which the communitarian impulse is of central importance; that are seeking to win back some measure of control over community resources (...) and that act as centers of research, demonstration and in most cases training.”⁸

Ez alapján az ökofalvaknak egyfajta „edukációs” beállítódásuk is van, amit saját, Németországban végzett tereptapasztalat alapján is meg tudok erősíteni. Itt a közösség egyik fő és határozott célja volt az emberek megszólítása, szemináriumok és workshop-ok szervezése, amely a közösségi és természetközeli életről szerzett tapasztalat továbbadása mellett a bevételi célt is szolgálta a közösségnek.

Továbbá az ökofalvakat jellemzi az is, hogy a mozgalom indulása elején mint különálló, „magányos szigetek” voltak, mára azonban már hálózatos szervezetbe tömörült a legtöbb ilyen település világszinten. Ilyen például az említett GEN, illetve a magyarországi ökofalvakat egybefogó MÉH is, ezek a szervezetek lehetőséget adnak tagjaiknak a tapasztalatcserére, egymás támogatására.

1.3 Visnyeszéplak bemutatása

Visnyeszéplak Somogy vármegyében található település, Visnye külterülete, a legutóbbi népszámlálási adatok szerint 112-en laknak a településen.⁹ Visnyeszéplak akkor egy elhagyatott szőlőhegy volt pár helyi lakossal, a közösség első tagjai az interjúkban elmondottak alapján egy *dzsumbujba* költöztek ki, ahol mindent nekik kellett felépíteniük. Körülbelül harminc éve, az 1990-es évek végén költöztek a közösség első tagjai a helyszínre, akik Budapesten egy néptánckör tagjai voltak. Az életmód mellett azért döntöttek akkoriban, mert a

⁶ VAN SCHYNDEL KASPER 2008: 12.

⁷ FARKAS 2017: 21.

⁸ DAWSON 2006: 36.

⁹ KSH 2011.

táncsoporttal többször hallgattak mezőgazdasággal, néphagyományokkal kapcsolatos előadásokat, melyeket egy idő után nemcsak elméletben, hanem gyakorlatban is el szerettek volna sajátítani. Visnyeszéplakra először öt fiatal pár költözött a tánckörből, majd őket követően több fiatal család, pár is a településre került. Jellemző a közösségre a néphagyomány ápolása, a gazdálkodás, illetve az itt lakók többsége katolikus vallású, mely a település alakulásának kezdetekor elég erősen meghatározta a közösség arculatát.

Európában az 1960-as '70-es években éledő revival mozgalmak hatását vélhetjük felfedezni a szülőknek ebben a törekvésében, melyben megjelenik a „valamely már funkcióját veszített vagy csak emlékek számító kulturális jelenség újjáéledése, újbóli funkcionálása” szemlélet.¹⁰ Visnyeszéplakon a „paraszi kultúrára” alapozott ideát is egyfajta törekvés hatotta át, hogy a múltban létező, mára eltűnt jelenséget „konzerválják” az ide költözők. Bodor Ferenc ehhez a témához kapcsolódóan *Nomád nemzedék* című kötetében foglalkozik a '70-es '80-as évek népművészeti megújulásával, ahol leírja, hogy ebben az időszakban volt egy olyan „nemzedék”, akiknek a hagyománykeresés egyfajta megoldásnak tűnt a huszadik század végén.¹¹ A Visnyeszéplakra költöző fiatal párokat is egyfajta romantikus „parasztszemlélet” vezérelte ide, a *dzsumbujba*, hogy letelepedve közösséget alkossanak.

A nomád nemzedék romantikus elképzelése mellett nagyban befolyásolta az ide költözőket a vidék idilli felfogása. A *friss levegő, egészséges táplálkozás, természetközelség* fogalmak az általam készített interjúkban is gyakran elhangzottak, mint amelyek az interjúalanyim szerint szüleiket motiválták. A vidéki idill fogalmát Csurgó Bernadett *Képek és képzetek a mai magyar vidékről* c. tanulmánykötetében Bell tanulmányának felhasználásával így fejez ki:

„a vidéki idillt a konfliktusokkal terhelt városból elvágó középosztályok hozzák létre.”¹²

Csurgó Bernadett jelenkutatásában az elmúlt évtizedekben bekövetkezett változásokat kutatja a magyarországi vidéki térben, „Vidéken lakni és vidéken élni” – A városból vidékre költözők hatása a vidék átalakulására: a város környéki vidék című disszertációjában pedig a városból vidékre költözők hatását vizsgálja a vidék szempontjából, melyben bemutatja, hogy a várokból kiköltözöttek hogyan alakítják a vidék „arculatát”.¹³ A visnyeszéplaki közösséget alapítók is a

¹⁰ Magyar Néprajzi Lexikon IV. (N-Szé). Főszerk. Ortutay Gyula. Budapest: Akadémiai. 1979.

¹¹ BODOR 1981.

¹² CSURGÓ 2007: 45.

¹³ CSURGÓ 2013.

várost maguk mögött hagyva költöztek Visnyeszéplakra, hogy elképzelt ideáikat a vidékről megvalósíthassák.

A Visnyeszéplakon élő családokról érdemes tudni, hogy legtöbb esetben nagycsaládokról beszélünk, ahol a gyermekek száma meghaladhatja a négy főt, s nem ritka az öt- és hat gyermeket nevelő családok száma a közösségben. A szülők elképzelése a gyerekek egészséges, közösségben és természetközeli neveléséről nem egyedülálló. Kutatásomhoz két elemzendő forrást vettem alapul. Az egyikben Kim Scheidt *When an Ecovillage Is Raising Your Child* című cikkében hasonló gondolatokat és elképzeléseket fogalmaz meg a gyerekek neveléséről, mint amit interjúalanyaim megfogalmaztak szüleik gyereknevelésről alkotott elképzeléseiről, mint például az, hogy a gyerekek a természetben nevelkednek és nem elszigetelve, hanem egy közösség által körülvéve nőnek fel.¹⁴ Egy másik cikkben Allegra Willet *Growing Up in Ecovillage at Ithaca* című cikkében egy ökofaluban felnőtt személy visszaemlékezéseit osztja meg arról, hogy milyen volt egy ilyen helyen és közösségben felnőni, mely több pontban is hasonlít a visnyeszéplakiak beszámolójára. Ilyen például a vadregényesség, a „végtelen tér”, játék stb.¹⁵

A néphagyományok gyakorlati megvalósítása, megélése a mai napig egy elég meghatározó jegye a közösségnek. A nagyobb ünnepekkor „mulatságot” szerveznek, élő népzenere táncolnak a közösség tagjai. K. J.-al az interjúbeszélgetés során kiderült, hogy a települést az itt lakók elsősorban nem ökofalunak tekintik, hanem egy „vissza a múltba” falunak, ugyanis a parasztgazdaság elemeit, paraszti élet motívumait szeretnék újra élővé tenni.¹⁶

Mivel a '90-es években a településre főleg fiatal párok, családok költöztek, ezért az idős, nagyszülői generáció nincs jelen számottevően a közösségben. Pontos adatok sajnos, korfa híján nem állnak rendelkezésemre, ugyanis mivel Visnyeszéplak Visnyének a külterülete, ezért az adatok is Visnyével együtt vannak megadva a népszámlálásban, tehát az adatok így nem lennének reprezentatívak.¹⁷ A településen azonban nemcsak a közösség lakói élnek, hanem van

¹⁴ SCHEIDT 2013: 38 – 42.

¹⁵ WILLET 2013: 50 – 51.

¹⁶ V. ö.: BODOR 1981.

¹⁷ Visnye adatai a teljesség igénye nélkül a 2022-es népszámlálás adatai alapján: a településen 211 ember él, akik közül 144 fő 15 és 54 év kor közötti. Családi állapot szerint 26% házas, 37% hajadon, 17% tizenöt éves kor alatt van, 7% özvegy és 12% elvált. Végzettségüket tekintve az itt élő emberek 14%-a rendelkezik felsőoktatási végzettséggel, 24% érettségivel, 15% szakmai oklevéllel, 27% általános iskolai végzettséggel, 12% általános iskolánál alacsonyabb végzettséggel és 6% a nyolc évesnél fiatalabb személy. Összesen 72 fő foglalkoztatott a településen, 7 fő munkanélküli, 46 fő ellátásban részesülő inaktív, 50 fő eltartott, 36 fő tizenöt

pár tősgyökeres család is, akik nem tagjai a közösségnek és nem vallják azokat az elveket, melyek a nagy faluközösséget meghatározzák. Kutatásom során velük nem léptem kapcsolatba, mivel nem a közösség tagjai, s emiatt kutatásom tárgyába az ő csoportjuk nem tartozik.

Az áramot már a '70-es években bevezették az itt található családi házak nagy részébe, vezetékes internet viszont csak kevés háztartásban található. A vizet nagyrészt ásott (és egy esetben fűrt) kútból nyerik, fürdőszoba és mellékhelyiség pedig csak kezdetleges állapotokban van felépítve Visnyeszéplakon. A lakóházak többsége döngölt falú ház vagy vályogból vetett sárház. Fontos a csoport életében a kaláka, amely a közösség tagjainak értelmezésében a közösségben végzett munkát jelenti, melyre nagyobb munkák esetében kerül sor.¹⁸ Például, ha valakinek építkezésben vagy a mezőgazdaságban segítségre van szüksége, akkor a közösség tagjai segítenek egymásnak a munka elvégzésében.

Visnyeszéplak a korábban említett Magyar Élőfalu Hálózat tagja. Érdekes azonban megjegyezni, hogy annak ellenére, hogy a település tagja a MÉH-nek, illetve a település közössége a korábbi részben említett szakirodalmi kritériumoknak megfelelően szervezi mindennapjait, interjúalanyaim a beszélgetés során sokszor meglepődtek az „ökofalu” kifejezés hallatán, s kifejezték csodálkozásukat és ellenkezésüket a fogalomhasználattal szemben.¹⁹

A település közigazgatásilag Visnyéhez tartozik, melynek polgármestere Visnyeszéplakon él. Így Visnyeszéplakon is ő az, aki az önkormányzatot érintő eseményeket, információkat összefogja. Emellett a településnek van egy civil szervezete, a Visnyeszéplaki Faluvédő és Közművelődési Egyesület, mely helyi önkormányzati feladatokat vállal fel, tagjai évi több alkalommal is ülést tartanak.²⁰ Ezen kívül a civil szervezet tagjai évente többször falugyűlést szerveznek, ahova a település minden lakosa hivatalos és ezen a gyűlésen általában az egész közösséget érintő dolgokat beszélnek meg.

éves kor latti személy. Vezetékes internet a lakások 18%-ba van bevezetve, a településen lakott lakások 36 %-a komfort nélküli. Forrás: KSH Népszámlálás 2022. URL: [A települések legfontosabb adatai – Népszámlálás 2022 - Visnye](#) letöltés ideje: 2025. 01. 14.

¹⁸ V. ö.: SZABÓ 2008.

¹⁹ Farkas Judit megjegyzi, hogy a Magyar Élőfalu Hálózat elnevezés mellett is azért döntöttek a tagok, mert az öko szóban egyfajta degradáció érződik, illetve a mozgalmon belüli közösségek is másképpen definiálják a településüket. A visnyeszéplaki fiatalok is valószínűleg ezért idegenkedtek az ökofalu szó használatától. A témához lásd bővebben: FARKAS 2017: 32. oldal

²⁰ Somogy megyei civil információs centrum. Visnyeszéplaki Faluvédő és Közművelődési Egyesület. URL: <http://somogycic.hu/civil-szervezetek/visnyeszepplaki-faluvedo-es-kozmuvelodesi-egyesulet.html> letöltés ideje: 2025. 01. 04.

A csoport tagjainak nagy része mezőgazdasági tevékenységből termeli meg az élelmiszeradagjának nagy részét, de vannak, akik eladásra is termelnek és így szereznek bevételt, esetleg kétékezi munkából vagy otthoni home office-os megoldással dolgoznak.²¹ Van arra is példa, főleg a fiataloknál, hogy az egyes személyek külföldön dolgoznak bizonyos időszakaszokban, majd bizonyos időszakaszokban hazaköltöznek. Van több olyan fiatalra is példa, akik úgy oldották meg a Széplakon maradáást, hogy ácskodással közösen egy vállalkozást indítottak, ami megadja számukra, hogy pénzt keressenek, emellett pedig Széplakon élhessenek. Természetesen az ő esetükben a mezőgazdaságban való dolgozás nem olyan domináns, de ők is tartanak például állatot, művelnek kertet és így is az élelmiszer egy részét maguknak tudják előállítani.

A visnyeszéplaki közösség esetében egy megalkotott közösségről beszélhetünk. A megalkotott közösségek

„...tudatosan törekszenek valamiféle életmód-alternatíva megvalósítására a társadalom főáramán kívül és általában azzal szembe helyezkedve – ezáltal pedig bizonyos társadalmi problémákra, de legalábbis hiányosságokra igyekeznek választ adni.”²²

Jonathan Dawson *From Island to Networks* című tanulmányában fejti ki azt, hogy azok az ökofalvak, melyek a globális délen találhatók, azokra jellemző a természetes közösség, ami a családi kapcsolatokon alapul és egy már meglévő közösség döntött az ökotudatos életmód mellett, mint például Afrikában. A globális északon található ökofalvak pedig általában megalkotott közösségek, vagyis emberek, akik valamilyen módon kapcsolódnak egymáshoz, közös döntéssel együtt egy helyre költöznek, Visnyeszéplak esetében is erről az esetről beszélhetünk.²³

²¹ Home office-ra példa az az informatikus szülő, aki otthonról tud dolgozni. Kétékezi munkára pedig az asztaloskodásra, ácskodásra van példa mind a fiatalok, mind pedig a szülők generációjában.

²² TAKÁCS-SÁNTA 2016: 78.

²³ DAWSON 2013: 222.

II. A visnyeszéplaki közösség alakulása. A fiatalok szerepe.

2.1 Kezdeti elképzelések és megvalósulásuk

Az előző fejezetek egyikében említettem a Visnyeszéplakra költöző szülők idealista elképzeléseit, melyekkel a településre érkeztek, s melyeket meg akartak valósítani. Most arra reflektálnék interjúalanyaim, illetve két, a sajtóban megjelent interjú segítségével, hogy az itt felnőtt fiatalok hogyan látták szüleik elképzeléseit, törekvéseit, s milyen hatással voltak ezek abbéli szándékukban, hogy a közösségben maradjanak.

A szülők ideái, elképzelései természetesen nagyban befolyásolták az itt felnövő fiatalok életútját is. K.J.-al készített interjúban a szülei kezdeti törekvését a következőképp jellemezte: „...lejövünk ide a bozótba azt megpróbálunk parasztok lenni.”²⁴ Azt is megemlíti, hogy a szülei elképzelésében benne volt a (nomád nemzedék) „vissza a múltba” romantikája is. Mindezek mellett a beszélgetésekben kiderül, hogy a szülők a kezdetekkor sokat dolgoztak, hogy ebben a *bozótban* élhető körülményeket alakítsanak ki, ami, mivel városban nőttek fel, viszonylag nehézkes volt, hiszen senkitől nem tudtak segítséget kérni. A Képmás Magazin egy 2014-es riportjában egy helyi asszony erről így fogalmaz: „Az átállás azonban nehéz volt, ugyanis mi nem tanultuk sehol, hogyan kell megélni falun, hiszen városban nőttünk fel. Évtizedek alatt eltűnt az a vidéki kultúra, ami egykor több száz évig természetes volt. Csak a nagyszülők emlékeztek arra, hogyan kell villany nélkül élni, milyen ehető növényeket találunk a természetben, hogyan kopasszuk a tyúkot, azonban az én generációmban is szerencsés az, aki megkaphatta ezeket a tapasztalatokat az ősöktől. Így most nincs más lehetőség, mint a megérzéseinkre hagyatkozni.”²⁵ A terepen eltöltött idő alatt és a beszélgetések során a kisebb testvérek idősebb testvéreik döntését arról, hogy nem költöznek vissza a településre, bizonyos esetekben azzal indokolták, hogy az idősebb testvéreknek nem az „idilli szabadságot” jelentette a falu, hiszen ők már kisgyerekként be voltak fogva a munkába, a szülőknek sokat kellett segíteniük a ház körüli és a gazdasági munkákban. Szintén a Képmás Magazinban jelent meg 2022-ben egy interjú, ahol a Széplakon felnőtt lány így fogalmaz: „Nagymamám gödöllői, és amikor feljöttünk hozzá mi, a vidéki parasztlányok az amish-szerű életünkből, mintha egy másik bolygóról érkeztünk volna. Nekem fantasztikus élmény volt, hogy az ember csinálhat

²⁴ Interjú K. J.-al (sz. 2003). 2023. 07. 12. Interjú saját tulajdonban.

²⁵ PÁCZAI 2014: URL: <https://kepmas.hu/hu/valahogy-igy-csinalhattak-ukszuleink-hajdanan-szulok-kozosen-tanitjak-gyerekeiket-visnyeszepalakon> letöltés ideje: 2025. 01. 06.

olyan dolgokat, amihez éppen kedve van.”²⁶ Ő a szabadságot a városi életben találta meg azzal, hogy a városban nem kell várni például az étel elkészítésére, hanem akkor és azt lehet, csinálhat stb., amit akar.

A szülők idealista elképzeléseivel szemben megjelenik egyfajta kritika is a gyermekek részéről, hiszen úgy látják, hogy szüleik nem reálisan gondolkoztak a vidéki életéről, túlromantizálták azt, míg ők, akik Széplakon nőttek föl, már több tapasztalattal rendelkeznek a vidéki életet illetően. Egyik interjúalanyom ezt így fogalmazta meg az egyik, széplaki fiatalokból álló baráti társasággal kapcsolatban: „az a nehéz szerintem, hogy valamennyire más elveket vallanak, mint amikor mondjuk az ő szüleik idejöttek. De ez nyilván azért is van, mert talán kicsit racionálisabbak. Tehát hogy ha belegondolok, akkor ez egy nagyon [...] idealisztikus és [...] nagy bátorság kellett ehhez szerintem, hogy fogják magukat a fiatal családok és azt mondják, hogy ide jövünk a bozótba.”²⁷

Az alapító szülők elképzelése a teljesen puritán életéről hamar változott, ugyanis vannak családok, ahol például mosogatógép van a háztartásban, illetve olyan is, ahol nemcsak egy, hanem több autót is birtokolnak a családtagok. A szülők eredeti elképzelése, a közösségnek irányt adó vallásosság, illetve a néphagyományokra alapozott „elvek” később az „ahány ház annyi szokás” elvét követve változott. Például az idősebb gyerekeket még úgy nevelték a közösségben, hogy a lányok hosszú szoknyát és befont haját viseltek, viszont a lányok, amikor középiskolába kerültek, akkor ezt a „szokást” levetették és a többségi társadalom öltözési ízléséhez alakították saját ízlésvilágukat, ami azt is jelenti, hogy nem egyszer megtörténik, hogy nadrágot húznak – nemcsak városban, hanem az otthoni közösségben is. A településen lakók számára is világos ez a „városi” hatás, amelyről egyik interjúalanyom így számol be: „...amikor a fiatalok elmennek középiskolába, egyetemre, (...) akkor ők is hoznak magukkal (...) például modern zenét (...) vagy modern öltözködést.”²⁸ A szülők reakciójáról beszélgetve kiderült, hogy például K. J. szülei egyáltalán nem nézik jó szemmel ezt a változást, viszont vannak olyan családok is a faluban, ahol a változást másképpen fogják fel, máshogyan állnak hozzá. Előző interjúalanyom erről így nyilatkozik: „ahol van ezzel [elvek követésével] kapcsolatban elvárás, (...) ott a gyerekeknek is azért ez az elvárása, tehát azért ez így családszinten alakul. (...) Ahol

²⁶ SZÁM 2022: URL: <https://kepmas.hu/hu/ott-alltam-egy-tanyan-23-evesen-es-ugy-ereztem-veget-ert-az-eletem-megis-kinek-az-almaj> letöltés ideje: 2025. 01. 06.

²⁷ Interjú K. J. –al (sz. 2003). 2023: 07. 12. Interjú saját tulajdonban. Magyarázat: az interjúalany nem tartja magát ehhez a baráti társasághoz tartozónak, ezért beszél róluk többes szám harmadik személyben.

²⁸ Interjú B. Á.-al (sz. 2001), 2023. 09. 21. Interjú saját tulajdonban.

pedig nincs elvárás a szülő részéről (...) ahol a gyerek úgy kikacsintgat, más értékrendeket is felvesz, ott meg (...) azért van, mert a szülő hagyja.”²⁹ Ugyanígy például az internetet is már valahol 2010 előtt bevezették, de van olyan háztartás is, ahol még a mai napig sincsen vezetékes internet. Karl Hörning szociológus írja egy tanulmányában, hogy a cselekvéshez való döntéshez olyan „motivációs elemek” szükségesek, melyek a kulturális körülményeket megváltoztatják és új utakat nyitnak meg.³⁰ A visnyeszéplaki fiatalok esetében ez elsősorban az a közeg, melybe akkor kerülnek, amikor középiskolába kerülnek, hiszen akkor kerülnek hosszabb időre olyan kulturális közegbe, amivel az előtt nem találkoztak. Vagy például mint a már említett példában, akkor is kilépnek abból a közegből, amiben felnevelkedtek, amikor a nagyszüleiket látogatják meg Budapesten vagy a főváros környékén.

Louise Meijering fogalmazza meg *Ideals and Practices of European Ecovillages* című tanulmányában az ökofalvak ideológiai alapjainak viszonylagos stabilitását, melynek gyakorlata az idővel és csoportonként változik :

„The underlying ideological foundations of ecovillages are relatively stable and unchanging, but how they are practiced varies over time and between groups.”³¹

Ez az állítás Visnyeszéplak esetében is megállja a helyét, ugyanis a központi elvek (természetszeretet, önfenntartás, egészséges élet, hagyomány ápolása, vallásosság) az idő során megmaradtak a közösségben, a közösség tagjai különböző mértékben ugyan, de fontosnak tartják ezeket az elveket. Viszont az elvek következetes betartása már sokkal többet változott az évek alatt az egyes személyeknél, családoknál. A fiatalok esetében sem arról van szó, hogy például nem szeretnek néptáncolni, sőt az ellenkezője, de náluk már „belefér” az is ebbe az elvbe, hogy az összejöveleiken kortárs külföldi vagy magyar előadóktól hallgassanak zenét.

Mint említettem, a kezdeti elvekhez ragaszkodásból a szülők is egy idő után kezdtek „engedni”, például több háztartásban használnak mosogatógépet vagy több családnak a tulajdonában is van személygépjármű. Jelenleg a településen áthaladó út lebetonozásának meglépéséről vannak viták, ami azért egy vitakiváltó téma, mert a településen élők egy részének ez még belefér abba az elképzelésbe, ami miatt ők Széplakra költöztek, egy másik részének viszont nem. A szülők hozzáállásának, elveik alakulásának a gyerekek is tudatában vannak, melyről egyik interjúalanyom így nyilatkozott: „a szüleimen azt látom, hogy nagyon sok csalódás érte őket

²⁹ Interjú B. Á-al (sz. 2001). 2023. 09. 21. Interjú saját tulajdonban.

³⁰ HÖRNING 2004: 105.

³¹ MEIJERING 2017: 37.

(...) a közösséggel kapcsolatban, és ez nehéz, hogy ez jelenleg is változik, (...) mármint az változik, hogy az elvek vagy az embereknek a hozzáállása. Elég (...) radikálisak szerintem a szüleim.”³²

A szülők munkaidő – szabadidő beosztásában fogalmazta meg K. J. azt, hogy szerintem most már jobban odafigyelnek szüleik arra, hogy pihenjenek, míg korábban a háztartási és gazdasági munkáknak szentelték az idejük nagyrésztét. Ez a meglátás abból a szempontból is érdekes, hogy Farkas Judit Leválni a köldökzsinórról című tanulmánykötetében „Kell hagyni időt” című fejezetben a következőket írja az ökofaluban élők időfelfogásáról:

„Így többek között kritizálják és elutasítják a modern társadalmak fogyasztói attitűdjét, és az » itt és most és azonnal«

időfelfogását. (...) a modernitás technológiai fejlődése, a mindennapjainkat segítő technikai eszközök maguk is fontos szereplői ezen folyamatoknak, de a velük nyert szabadidő, a szabadidő alatt megnövekedett fogyasztás tovább erősíti ennek hatását.”³³

Ennek ellenére a fiatalok arról számolnak be, hogy a szabadidő szüleik számára is fontos lett, amiben ugyan nem fogyasztanak, viszont a széplaki élet során megtapasztalták azt, hogy a szabadidőre is ugyanúgy szükségük van mint a munka idejére.

Az önellátó életmód képzete is másként jelenik meg az interjúkban. M. L. ezt így fejtette ki: „az, hogy teljesen önellátók legyünk, az inkább csak ilyen álom (...) ez nem kivitelezhető a mai világban”.³⁴ A *mai világ* és a *modern dolgok* a fiatalokkal készített interjúkban nem a szó negatív értelmében kerülnek elő, hanem mint alternatíva, amit ki lehet próbálni. Persze ez is családfüggő, hogy ki hogyan látja a dolgokat, de például azok a családok gyerekei, ahol mezőgazdaságban vagy akár a háztartásban használnak gépeket, ott a gyerekek sem ódzkodnak attól, hogy a jövőben ők is gépeket vegyenek igénybe. Ugyanakkor a fenntartható és természetközeli életmód ezeknek a fiataloknak is fontos, az az elképzelés, hogy a természetet nem kizsigerelni kell, hanem együtt élni vele. Geseko von Lüpke írja *Ecovillages: Islands of the Future?* című tanulmányában azt hogy az ökofalvak sem tökéletes módon járnak fenntarthatóság útján, de törekednek erre, és az „another world is possible” gondolatot meg is valósítják.³⁵ A fiatalok nem gondolkoznak olyan radikális módon, mint a közösség alapításakor

³² Interjú K. J-al (sz. 2003). 2023. 07. 12. Interjú saját tulajdonban.

³³ FARKAS 2017: 168.

³⁴ Interjú M. L.-vel (sz. 2002). 2023. 07. 11. Interjú saját tulajdonban.

³⁵ VON LÜPKE 2012: 76.

a szüleik, hanem a mai világ adta lehetőségeket alternatívaként szemlélve, az adottságokat bevonva kívánják a fenntarthatóságot megvalósítani.

2.2 A fiatalok csoportjai, kezdeményezései

Visnyeszéplakon a gyerekek 2017-ig helyben el tudták végezni az általános iskolát, amely a mezőörsi általános iskolának volt a telephelye. Az iskola megszűnése előtt az alsós osztályokat egy tanító foglalkoztatta, a felsősöknek pedig a szülők tartották a tanórákat. A különböző tantárgyakat az alapján osztották fel egymás között a szülők, hogy kinek mi a végzettsége és így ki mit tudott a gyerekeknek megtanítani. 2017-től, amikor az iskolának ez a létezési formája megszűnt, a gyerekek már nem együtt járnak iskolába, hanem az egyes családok különbözőképp oldják meg a gyerekek taníttatását. Van olyan család, ahol a gyerekek egyéni tanrenddel otthon tanulnak, de arra is van több példa, hogy az egyik környező falu általános iskolájába viszik őket a szülők minden nap iskolába.

A kétezres évek elejétől, amikor az iskola elkezdte működését, 2017-ig, az iskola bezárásáig az egy osztályba járó gyerekek kisközösségekké váltak, ahol a közösség tagjai ma is összejárnak és tartják egymással a kapcsolatot. Az egész faluközösségre érvényes, szoros közösségről nem tudunk beszélni, mivel a nagy közösség kisebb (al)közösségekre oszlik, melyekre viszont jellemző az, hogy a tagok összejárnak, segítik egymást kisebb-nagyobb munkálatok során. Egy interjúban K. J. ezt úgy fogalmazta meg a jövőre való tekintettel, hogy szerinte Visnyeszéplakon azok a kisközösségek lesznek összetartóak, akik gyakran összejárnak (itt példának említette azokat a családokat, akik minden vasárnap közösen járnak a katolikus igeliturgiára, ami után közösen kávéznak, süteményt esznek és beszélgetnek a felnőttek, a gyerekek pedig közösen játszanak). Illetve a másik elképzelés, ami szerinte elképzelhető és működő kisközösségi forma lenne a településen, az a nagycsalád, ahol a családtagok egymást segítve dolgoznak. Erről így fogalmazott: „ezért inkább (...) az, ami szerintem reálisabban működhet, az a nagycsalád kategória, vagy (...) azokkal, akikkel tényleg jobban jóban van az ember (...) tehát szerintem ez működhet jobban, hogy akikkel így közelebb van az ember vagy azonos elveik vannak, azokkal jobban így összedolgozik. És egyébként (...) ha itt maradnék (...) bizonyos szempontból sokkal egyszerűbb lenne mint nekik [a szüleinek].”³⁶

³⁶ Interjú K. J-al (sz. 2003). 2023. 07. 12. Interjú saját tulajdonban.

A településen működik egy ács- és asztalosmunkákat végző, öt állandó tagból álló vállalkozás. Ez a csoport egy baráti társaságból alakult, de megkülönbözteti más baráti közösségektől, hogy a csoportba tartozó fiúk egy része állandó jelleggel dolgozik a vállalkozásban, egy részük pedig időszakosan besegít a munkálatokba. Ezt a csoportot a baráti összejövetelek mellett a munkakapcsolat is összeköti, emiatt talán a jelenlétük a közösségben jobban számon tartott, mint az olyan baráti társaságok, akik szervezett formában nem dolgoznak együtt. A szülőknél is megfigyelhető az, hogy akiknek közös baráti társaságuk van, ők többet is segítenek egymásnak, illetve nagyobb eséllyel járnak össze kalákába.

A közösség és a kezdeti elvek alakításához a fiatalok azonban nemcsak indirekt módon tudnak hozzájárulni, hanem direkt módon is. Például a huszonnégy éves B. Á. tagja a település önkormányzati képviselőtestületének. Az említett ács- és asztalosvállalkozás tartozó fiúk pedig a település faluházának kibővítését szorgalmazva felajánlották a munkálatokban való segítségüket és szakmai tudásukat.

2.3 A visnyeszéplaki fiatalok életútja, jövőképei

Mint az előző részben említettem, 2017-ig a helyi általános iskolába jártak a gyerekek, azóta pedig az egyes családok különböző alternatívákat választanak gyermekeik taníttatására. A középiskolát már városokban végezték el a visnyeszéplaki fiatalok, jellemzően Kaposvárott vagy Pécsen, de volt például, aki Pannonthalmán tanult tovább. Középiskolai tanulmányaik alatt javarészt kollégiumokban laknak, de van arra példa, hogy valaki otthonról jár Kaposvárra tanulni. „Szerettünk otthon lenni (...) az nekem is még sok volt először, kilencedikben nem tetszett [a kollégium]”³⁷ – fogalmazta meg F. L. a bentlakással kapcsolatban. Ebben az esetben, ha valaki nem akar kollégista lenni és megteheti a bejárást, azt a falugondnok reggel a kisbusszal eljuttatja egy buszmegállóhoz, ahonnan a középiskolás fiatal tovább tudnak jutni busszal Kaposvárra.

Középiskolai tanulmányaikat különböző típusú iskolákban végzik, nem mondható el egy általános tendencia, hogy milyen iskolatípust választanak a legtöbben. Vannak, akik gimnáziumban tanulnak tovább és vannak olyanok is, akik szaggimnáziumban, szakközépiskolában stb. Mint korábban, itt is hivatkozok arra a megállapításra, hogy a család hozzáállása és a szülők elgondolása is egy befolyásoló tényező lehet, illetve az is, hogy az

³⁷ Interjú F. L.-vel (sz. 1997). 2023. 08. 16. Interjú saját tulajdonban.

idősebb testvérek hova jártak középiskolába, nekik melyik iskola volt szimpatikus. A középiskola után sincsen arra általános tendencia, hogy mindenki tovább tanul, illetve, hogy okleveles szakmát szereznek vagy diplomát. Azok közül a személyek közül, akikkel interjút készítettem, hárman végeznek jelenleg egyetemet és közülük csak egyvalaki szeretne Széplakon letelepedni, de ő sem szeretne kizárólagosan csak a mezőgazdaságban dolgozni. Az itt felnőtt fiatalok közül eddig három, Visnyeszéplakon felnőtt fiatal telepedett le családjával Széplakon, közülük egy főnek van diplomája. Továbbtanulási szándékukat természetesen befolyásolja a jövőképük, illetve a jövőbeni terveik, mivel aki tervez a jövőben Széplakon letelepedni, az jellemzően nem végez egyetemi képzést. K. J. is így járt, a Szegedi Tudományegyetemen elkezdte a régész szakot, de mivel Széplakra szeretne költözni később, ezért az első év után félbeszakította tanulmányait és egy gondolkodási év után úgy döntött, hogy dolgozni kezd, hogy földet tudjon vásárolni Széplakon, emellett pedig Villányban végzi a kertésztechnikum felnőtt képzését gyógynövény szakirányon. A képesítés megszerzésének célja, hogy neki, mint magánszemélynek lehessenek mennyiségi korlátozás nélkül földbirtokai. Ugyanis a 2013-as CXXII. földtörvény értelmében „földművesnek nem minősülő belföldi természetes személy és tagállami állampolgár akkor szerezheti meg a föld tulajdonjogát, ha a birtokában álló föld területnagysága a megszerezni kívánt föld területnagyságával együtt nem haladja meg az egy hektárt.”³⁸ Viszont földművesként háromszáz hektárig lehet valakinek birtokában föld.

Visnyeszéplakon a föld birtoklása azért különösen jelentős, mivel a növények termesztéséhez, a gazdálkodáshoz és az állatok legeltetéséhez nagy mennyiségű földbirtokra van szüksége az itt lakóknak, az erdők, földek és utak birtoklása, illetve az ezekkel kapcsolatos döntések alapvetően befolyásolják az itt lakók mindennapjait. Leonore Scholze – Irrlitz „Ökodorf Brodowin”. Kulturelle Aspekte des Mensch-Umwelt-Verhältnisses im Konflikt um nachhaltige Landnutzung című tanulmányában szintén hasonló problémát mutat be. A tanulmány Brodwin nevű ökofaluval foglalkozik, ami Németország Brandenburg tartományban található. A szerző azt a problémát vázolja, hogy a közösséghez való csatlakozásnak nemcsak a szociális beilleszkedés a feltétele, hanem nagyban függ attól is, hogy a tartomány milyen szabályokat hoz a földvásárlásra és a földek használatára, s így a közösség tagjai tudnak-e földet vásárolni és használni.³⁹

³⁸ 2013. évi CXXII. törvény a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról. II. fejezet, 4. A tulajdonszerzési jogosultság, 10§.

³⁹ SCHOLZE–IRRLITZ 2004: 169–170.

Többen választják azt az utat középiskola után, hogy okleveles képesítést szereznek egy szakmából, mint például az ács szakma. Ez lehetővé teszi a fiataloknak azt, hogy Széplakon éljenek, illetve emellett egy olyan szakmájuk lehessen, amellyel pénzt tudnak szerezni és emellett Széplakon lakni. Akik Széplakon élnek másodgenerációsként, azoknak azért lényegesebb kérdés, hogy pénzt szerezzenek, mert az ő szüleiket tudták még anyagilag támogatni a nagyszülők. Nyilván van erre is kivétel, mert van, aki több lábon áll az anyagiakat tekintve, de van olyan család is, ahol a szülők csak a mezőgazdaságban dolgoznak, ami mellett nem fordítanak jelentősen olyan munkára időt, ami pénzbeli jövedelemmel jár (és terményeiket sem értékesítik). Ezért olyan fontos és lényeges kérdés az, hogy a fiatalok milyen középfokú és felsőoktatási intézményekben tanulnak tovább, milyen foglalkozást szeretnének végezni, mert ez is befolyásolja azt az életmódot, amit elképzelték a jövőjükkel kapcsolatban. Viszont Visnyeszéplakon sem tudnak mindent megtermelni maguknak az itt élők, hiszen például a lisztet, cukrot a legtöbb háztartásban nem tudják maguknak előállítani, emellett pedig akinek nincsenek tehenei, az a tejtermékeknek is híján van és például a vaját, sajtot veszi valakitől. Természetesen van példa a cserére, illetve ez egy elképzelt megoldás lenne számukra, hogy a település lakói egymással nem pénzért, hanem terményért cseréljenek, de amint a közösségből kilépnek, ez a cserekereskedelem már nem működik. A pénz keresése akkor lesz különösen fontos kérdés, amikor a gyerekek iskolába kerülnek, hiszen a tankönyveket ők is kötelesek megvásárolni, hogy tudjanak miből tanulni, illetve a középiskolai képzés alatt ha nem ingázik valaki, akkor a kollégiumi étkeztetést mellett egyéb kiadások is terhelik a családokat, mint például az osztálypénz, lakhatás, kirándulások stb.

Laurie Ditrich, Melanie Stilz és Roland Ibold *Jugend im Brodwin* című tanulmánya ökofalusi fiatalokkal foglalkozik, ahol az általuk megkérdezett fiatalok jövőképeire is kitérnek. Ebben a németországi ökofaluban is hasonló problémával küzdenek a fiatalok, azaz vagy egy munkakarriert építenek ki maguknak, ezzel elhagyva a kulturálisan és szociálisan biztonságot adó közösségüket, vagy pedig egy ellenkező utat választanak és a közösségben maradnak, viszont a környék alacsony munkalehetőség-kínálatával meg kell elégedniük.⁴⁰ Illetve ebben a tanulmányban szó esik arról is, hogy a fiatalok a külföldi munkalehetőségben látják a megoldást, ami széplaki fiatalok esetében is felmerült alternatívaként.

A fiatalok által választott szakmák közül az ácsmesterségen kívül van még példa lószerszám-készítő, varrónő, bőrdíszműves, faipari technikus, stb. szakmákra is, melyeket az

⁴⁰ DIETRICH – IBOLD – STILZ (2006): 106.

interjúalanyaim vagy az ő testvéreik végeztek. Ezen kívül egy olyan személyt ismerek, aki autószereléssel foglalkozik, illetve autók és más elektronikai cikkek javítását is vállalja. Az ő szakmáján kívül a többi szakma beleillik a visnyeszéplaki „életvitelbe”. A szakma az itt élőknek, legalábbis a szülők korosztályában, egy másodlagos foglalkozás, hiszen nekik a mezőgazdasági tevékenységen van a fő hangsúly. Van pár család, akik piacra viszik terményeiket, ennek egyik példája a Somogyi Kosár nevű vásárlási platform, ahol különböző kistermelők hirdetik meg árucikkeiket, amiket a vásárlók megrendelhetnek. Ezen kívül van, aki alkalmi munkákat vállal, például különböző rendezvényeken palacsintát süt, ékszereket árul vagy egyéb kézzel készített dolgot, terményeket. A fiatalok egy csoportján belül pedig egy időben „divat” volt Franciaországban idénymunkát vállalni, amit a faluból többen is végeztek, jelenleg ez a megmozdulás már nem olyan meghatározó, viszont így is van olyan fiatal, aki külföld és Visnyeszéplak között ingázik bizonyos időszakonként.

3.1.2 Eltérő víziók

Az anyagiak megoldására és arra a problémára, hogy hogyan keressenek pénzt az ide visszaköltöző fiatalok, két megoldási stratégiát tudok felvázolni az elhangzott interjúbeszélgetések alapján. Természetesen azt általánosan el lehet mondani, hogy a fiatalok a „több lábon állásra” támaszkodnának, amennyiben Széplakra visszaköltöznének, de nem mind ugyanúgy képzelik el ezt a megoldást.

Egyik lehetőség az, hogy főleg a mezőgazdaságra helyezik a hangsúlyt és idejük nagyrésztét a mezőgazdasági munkálatoknak szentelik. Viszont nem kizárólagosan szeretnék a mezőgazdaságban dolgozni, hanem emellett „több lábon állnának”, azaz elvégeznek még egy szakmát, amivel lehetőségük nyílik más munkavégzésre is. Az egyik beszélgetés során egyik interjúalanyom ezt így fogalmazta meg: „azért jelentkeztem (...) kertészmérnöknek, mert gyümölcsöst akarok majd itt Széplakon (...) és hogy több lábon álljak, akkor lesz egy faipari technikai végzettségem mellett egy kertészmérnöki végzettség is és akkor azzal a kettővel már bárhova kerülök, biztosan el tudok helyezkedni.”⁴¹ Azok a fiatalok, akik így gondolkoznak, többnyire Visnyeszéplakon szeretnék tölteni idejük nagyrésztét, illetve a munkájukat is a településen szeretnék végezni.

⁴¹ Interjú M. L.-vel (sz. 2002). 2023. 07. 11. Interjú saját tulajdonban.

A másik lehetőség a végzettséget tekintve, hogy az itt felnőtt fiatalok a szakmájukban dolgoznak idejük nagy részében, aminek következtében csak kevés időt tudnak a településen tölteni. Ez jellemző például arra a csoportra, ahol a fiatalok ácsként dolgoznak, ők, amikor munkát vállalnak, akkor az otthoni gazdaságra kevesebb időt tudnak fordítani, hiszen a munkavégzés helyszíne a településtől távol esik. Ezeknek a fiataloknak is vannak állataik, van gazdaságuk, de ők nem tudnak annyi időt szentelni ennek mint azok, akik idejük nagy részét a mezőgazdaságban töltik, s emiatt nem is tudnak maguknak annyi mindent megtermelni mint azok, akik a mezőgazdaságra helyeznék a fókusz. Ez a közösségnek egy újfajta jelleget kölcsönözne, hiszen a „paraszt-elképzelésről” lekerülne a hangsúly.

Interjúalanyaim között voltak olyanok is, akiknek nem áll szándékukban visszaköltözni a településre. Ennek különböző okai vannak, volt olyan, aki a diplomás végzettségében szeretne dolgozni, amit Széplakon nem tehetne meg, volt, aki nem tudja elképzelni azt, hogy olyan párt találjon magának, aki beleegyezik a széplaki letelepedésbe és ezrét nem tudja elképzelni azt, hogy visszaköltözzön Széplakra. Illetve olyannal is találkoztam, aki nem szeretne hosszútávon a Visnyeszéplakon adva levő puritán körülmények között élni.

Az eltérő elképzelések között is kétfajta irányt figyeltem meg. Egy része a fiataloknak, akik Széplakon szeretnének letelepedni, a már említett alternatívákban (mezőgazdaság-fókusz vs. szakma-fókusz) gondolkoznak, illetve azok között, akik nem szerepel a kilátásaikban a visszaköltözés igénye, azok között is különböző eloszlás van. Egy része a csoportnak a vidéki „idillt” fontosnak tartva ha nem is Széplakra, de egy zöld környezetbe költözne, ahol nagy keretet birtokolna, hogy az „otthon-érzés” ne hiányozzon, egy másik része ennek a csoportnak pedig inkább városba költözne, mint az említett példa a Képmás-interjúból, ahol az interjúalany a betonbűz és a városi lét adja meg a szabadságot.

A Visnyeszéplakon felnőtt fiatalok közül eddig huszonkét fő van, akik olyan élethelyzetben vannak, hogy valószínűleg nem fognak visszaköltözni a településre. Tizenöten pedig még nem hoztak döntést letelepedési szándékaikkal kapcsolatban. S mint egy korábbi ponton említettem, összesen három olyan család van, ahol a pár egyik tagja Széplakon nőtt fel, s a családalapítás után Széplakon telepedett le.

3.2 Külföldi példa összevetése

Dolgozatom bevezetőjében említettem, hogy a külföldi szakirodalom szerint az ökofalvakban egy olyan tendencia mutatkozik, mi szerint ezek a közösségek az elszigeteltségükből kilépve hálózatot alkotnak és emellett célkitűzésük az edukáció és a szerzett tapasztalatok megosztása más, külsős emberekkel.⁴² Az említett németországi terep, mely Baden-Württemberg tartományban található, Gomadingen községben, ahol az ökofalu közösségének egyik működési alapja az volt, hogy a közösségi projekteken belül házakat, szobákat újíttattak fel, ahol terveik szerint a jövőben szemináriumokat, workshop-okat fognak tartani. Ennek az Am Sternberg nevű közösségnek van egy, már felújított terme is, ahol jelenleg tudnak kisebb csoportokat fogadni. Ennek a csoportnak van egy stratégiája is a fennmaradásra, ugyanis minden hónapban egy szombati napot arra áldoznak, hogy idegeneket fogadnak, akiknek bemutatják közösségüknek az elveit, működését, a területet, ahol található. Emellett kéthavonta vannak úgynevezett Schaff-Tag-ok, amikor azokat az embereket várják, akik már voltak egy bemutatkozó napon és velük együtt közösen dolgoznak az aktuális projekteken (pl. vendégház felújítása stb.). Jómagam is részt vettem pár ilyen alkalmon és meglepő volt számomra az, hogy az ott töltött idő alatt külön szobám volt az egyik vendégházban, ugyanis amikor Visnyeszéplakra látogattam, akkor ott a vendégház „jelenségével” egyáltalán nem találkoztam.

S bár a szakirodalom és a saját tapasztalat is alátámasztja azt, hogy egyre több az olyan ökofalu, ahol meghatározó az, hogy szemináriumot tartsanak a közösség tagjai külsősöknek, illetve a közösség tulajdonában vendégházak, egyéb közösségi termek is vannak, ahol nagyobb létszámú vendéget tudnak fogadni, Visnyeszéplakon nem találkoztam ezzel a törekvéssel. Jóllehet, nyaranta van egy-két tábor, ahol a résztvevők fafaragást stb. tanulhatnak, de ezeknek a táboroknak sem célja a tömeges résztvevői létszám. A szakirodalomban említett ökofalutípus a közösségnek és településnek a szülők eredeti elképzelésével szembe ment volna, s az utóbbi években sem változott annyit az itt lakók hozzáállása, hogy egy vendégház működését tolerálni tudják. Sőt, egyik alkalommal az egyik Széplakon felnőtt fiatal ismerőssémmel sétáltunk a településen egy vadászház mellett, ahol a tulajdonos csak időszakosan lakik és egyáltalán nem tagja a közösségnek. Erről az ismerőssöm némi élccel a hangjában nyilatkozott, majd kifejezte nemtetszését a jelenséggel kapcsolatban. A beszélgetések alapján elmondható, hogy az a problémájuk az ilyen és hasonló esetekkel, hogy vannak, akik a közösség és az életmód mellett

⁴² DAWSON 2006: 36.

nem tudnak hosszú távon elköteleződni, viszont egy-két mulatságra, vagy nyaralni „lejárnak” a faluban fenntartott házukba/nyaralójukba. Amivel viszont „foglalják a földet” és azok, akik Visnyeszéplakon komolyan gondolják a letelepedést, nem tudják ezt megtenni, mert kevés föld van szabadon. Ez is az egyik problémás pontja azoknak, akik visszaköltöznének és idejük nagyrészt a mezőgazdasági munkáknak szentelnék, ugyanis ezt csak akkor tudják megtenni, ha rendelkeznek elegendő földbirtokkal az állatok tartásához és a növények termesztéséhez.

Azoknak a fiataloknak, akikkel beszélgetést folytattam, nem érdeke egyáltalán az, hogy a közösség területén akár csak vendégházak is legyenek. A beszélgetések során ezt egyik interjúalanyom így fogalmazta meg: „Azt az időt és (...) azokat az értékeket, amik [Széplakon] vannak, azokat (...) másoknak szolgáltatnánk ki és eljátszanánk, hogy mi ebben élünk (...) valójában meg abban élünk, hogy másokat ebben éltetünk.”⁴³

Ebben az elképzelésben fontos szerepet játszik a vidéki idill szemlélet, mely már a szülők elképzeléseit is nagyban befolyásolta. Csurgó Bernadett Képek és képzetek a mai magyar vidékről című kötetében a „vidék idill hagyományos elemei” közül kiemeli a csendet és a természetközelséget, ami alapvetően az itt felnövő fiatalok Visnyeszéplakon maradására is hatással van.⁴⁴ A vidék, természetes és egészséges életmód megléte ezeknél a fiataloknál is egy fontos kritérium, ami fontos nekik a letelepedési helyszín választásában. Emellett pedig az ünnepek és multságok azok, amik az itt felnőtt fiataloknak egy olyan alkalom, amikor hazatérnek.

⁴³ Interjú B. Á. –al (sz. 2001). 2023. 09. 21. Interjú saját tulajdonban.

⁴⁴ CSURGÓ 2007: 45

IV. Összegzés

Összegzésképp elmondható, hogy a Visnyeszéplakon felnőtt fiatalok jövőperspektívája nem homogén, interjúalanyaim eltérő elképzelése pedig különböző okok eredménye, melyek közül az egyik a kevés letelepedésre, mezőgazdasági munkavégzésre alkalmas földterület. Másrészt a visszaköltözést megnehezíti az, hogy Visnyeszéplakon kevés lehetőség adódik a munkavégzésre, ami a fiatalok generációjának azért problémás, mert őket anyagilag nem tudják majd olyan nagymértékben támogatni a szüleik mint a szüleiket a nagyszüleik, hiszen a szülők nagy része sem rendelkezik állandó keresettel.

A fizikai és anyagi tényezők mellett befolyásolja a visszaköltözési szándékot az is, hogy a Visnyeszéplakon felnőtt fiatal milyen viszonyban van a családjával, elsősorban a szüleivel. Emellett fontos kérdés az is, hogy a faluközösséggel és az itt élő emberekkel milyen kapcsolatot ápolt, illetve, hogy milyen a viszonyulása az itteni élethez, életmódhoz.

A településen élő emberek víziója az itteni életmódról sokat változott az alapítás kezdete óta, ami részben köszönhető annak is, hogy a gyerekek nem tudtak teljesen „steril” körülmények között, csak a széplaki mintát látva felnőni, hiszen a nagyszülők meglátogatásakor, továbbtanuláskor, kirándulások, táborok alkalmával óhatatlanul is találkoztak azokkal a dolgokkal, trendekkel, gondolkodásmódokkal, amivel Széplakon nem. A jelenlegi kutatás bizonyítja, hogy az alap-elképzelés és életforma is változni fog a következő években, főleg, ha a mezőgazdálkodásról átkerül a kétkezi szakmára a fiatalok nagyobb csoportjának a fókusza. Ez egyrészt függ attól, hogy milyen beállítottságúak, illetve, hogy anyagi lehetőségeik által mit engedhetnek meg maguknak. Emellett a településen laknak olyan személyek, családok is, akik nem az alapításkor költöztek a településre, hanem később, az ő szemléletmódjuk és hozzáállásuk is nagyban formálja és alakítja a közösséget.

Az interjúk és a tereptapasztalat alapján tehát van törekvés a fiatalok részéről arra, hogy a településre visszaköltözzenek és a természetközeli életmódot folytassák, ha nem is olyan radikális módon mint a szüleik, de még mindig fentarthatóan és környezetkímélően. A népszokásokat tisztelik, a néphagyományokat értéknek tartják és elsajátítják, valamint annak ellenére, hogy többen szabadidejükben modern zenét hallgatnak, a mulatságokra, ünnepekre hazajárnak és részt vesznek az ilyenkor rendezett táncházakban.

Felhasznált irodalom

BODOR FERENC (1981) Nomád nemzedék - Ifjúság és népművészet Magyarországon 1970-1980. Budapest, Népművelési Intézet.

CSURGÓ Bernadett (2007) Képek és képzetek a mai magyar vidékről. In Kovách Imre (szerk.): Vidékiek és városiak. A tudás- és imázs használat hatásai a vidéki Magyarországon. Budapest: L'Harmattan Kiadó – MTA Politikatudományok Intézete.

CSURGÓ Bernadett (2013) Vidéken lakni és vidéken élni: A városból vidékre költözők hatása a vidék átalakulására: a város környéki vidék. Budapest, Magyarország: Argumentum Kiadó, MTA TK Szociológiai Intézet.

FARKAS JUDIT (2017) Leválni a köldökszinóról. Ökofalvak Magyarországon. Budapest: L'Harmattan.

HÖRNING, KARL (2004) Kultur als Praxis. In: Jaeger, Friderich/ Liebsch Burkhard (szerk.) Handbuch der Kulturwissenschaften, Grundlagen und Schlüsselbegriffe 1. Stuttgart & Weimar. 139 – 151.

JONATHAN DAWSON (2006) Ecovillages: New Frontiers for Sustainability. Schumacher Briefing No. 12. Totnes, UK: Green Books.

JONATHAN DAWSON (2013) From Islands to Networks: The History and Future of the Ecovillage Movement. In: Environmental Antropology Engaging Ecotopia. Bioregionalism, Permaculture, and Ecovillages. New York, Oxford: Berghahn Books. 217 – 235.

KSH
Népszámlálás 2011. 13. Somogy vármegye. 4.1.1.1. A népesség számának alakulása, terület, népsűrűség tényezői. URL: https://www.ksh.hu/apps/hntr.telepules?p_lang=HU&p_id=19017 letöltés ideje: 2025. 01. 09.

KSH
Népszámlálás 2022. Somogy vármegye. Vizualizációk. A települések legfontosabb adatai. URL: [A települések legfontosabb adatai – Népszámlálás 2022 - Visnye](#) letöltés ideje: 2025. 01. 14.

LAURIN DIETRICH, ROLAND IBOLD, MELANIE STILZ (2006) Jugend in Brodowin. In: Aufbruch im Umbruch. Das Dorf Brodowin zwischen Ökologie und Ökonomie. Münster: LIT Verlag. 88 –111.

LOUISE MEIJERING (2012) Ideals and Practices of European Ecovillages. In: RCC Perspectives, No. 8, Realizing Utopia: Ecovillage Endeavors and Academic Approaches. 31 – 42.

Magyar Néprajzi Lexikon IV. (N-Szé). Főszerk. Ortutay Gyula. Budapest: Akadémiai. 1979.

PÁCZAI TAMÁS (2014) „Valahogy így csinálhatták ükszüleink is hajdanán” – A szülők közösen tanítják gyerekeiket Visnyeszéplakon. In: Képmás Magazin. 2014. 04. 02. URL: <https://kepmas.hu/hu/valahogy-igy-csinalhattak-ukszuleink-hajdanan-szulok-kozosen-tanitjak-gyerekeiket-visnyeszepalakon> letöltés ideje: 2025. 01. 06.

SCHEIDT, KIM (2013) When an Ecovillage Is Raising Your Child. In: best of communities. VIII. Children in community. 38 – 42.

SCHOLZE-IRRLITZ, LEONORE (2019) „Ökodorf Brodowin”. Kulturelle Aspekte des Mensch-Umwelt-Verhältnisses im Konflikt um nachhaltige Landnutzung. In: Paradigma „Ländliche Gesellschaft”. Ethnografische Skizzen zur Wissensgeschichte bis ins 21. Jahrhundert. Münster, New York: Waxman. 157 – 173.

Somogy megyei civil információs centrum. Visnyeszeplaki Faluvédő és Közművelődési Egyesület. URL: <http://somogycic.hu/civil-szervezetek/visnyeszeplaki-faluvedo-es-kozmuevelodesi-egyesulet.html> letöltés ideje: 2025. 01. 04.

SZABÓ Á. TÖHÖTÖM (2008) Egy sajátos együttműködési forma: a kaláka. Örökségünk, II. évfolyam, 3. szám, 16 –17.

SZÁM KATI (2022) „Ott álltam egy tanyán 23 évesen, és úgy éreztem, véget ért az életem” – Mégis, kinek az álmai?. In: Képmás Magazin. 2022. 03. 16. URL: <https://kepmas.hu/hu/ott-alltam-egy-tanyan-23-evesen-es-ugy-ereztem-veget-ert-az-eletem-megis-kinek-az-almai> letöltés ideje: 2025. 01. 06.

TAKÁCS-SÁNTA ANDRÁS (2016) Egy új világ építése egészen alulról? Komplex ökológikus életmód-alternatívát megvalósító helyi közösségek a vidéki Magyarországon. In: Társadalomtudományi Szemle 4:73-99.

VAN SCHYNDEL KASPER, DEBBIE (2008) Redefining Community in the Ecovillage. In: Human Ecology Review, Summer, Vol. 15, No. 1. 12-24.

VON LÜPKE, GESEKO (2012) Ecovillages: Islands of the Future? In: RCC Perspectives, No. 8, Realizing Utopia: Ecovillage Endeavors and Academic Approaches. 73 – 78.

WILLET, ALLEGRA (2013) Growing Up in Ecovillage at Ithaca. In: best of communities. VIII. Children in community. 50 – 51.

2013. évi CXXII. törvény a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról. II. fejezet, 4. A tulajdonszerzési jogosultság, 10§.